

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi

Esitysluonnoksen kokonaisuutta koskevat kysymykset

Yleiset huomiot automaattista päätöksentekoa koskevasta sääntelykokonaisuudesta

Syyttäjälaitos käsittelee pääosin rikosasioita ja hallintokanteluja, joihin kumpaankaan automaattinen päätöksenteko ei sovellu. Huomiot koskevat siis automaattisen päätöksenteon yleisiä edellytyksiä.

Mikäli automaattista päätöksentekoa tulevaisuudessa sovelletaan jo nyt hyvin lähellä automaattista toimintaa olevaan hallintotoimintaan, ovat ne tyypillisesti yleisluonteisia ja kaikkia virastoja koskevia, se tapahtunee yhteisesti koko oikeusministeriön hallinnonalalla eikä liity tähän lausuntoon.

Huomiot ehdotetun sääntelyn suhteesta hallinnon lainalaisuuteen, hyvään hallintoon ja avoimuuteen sekä virkavastuuseen

Ei lausuttavaa.

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Miten arvioitte ehdotuksen ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan päätöksenteon automatisoinnin kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen ja automaation hyödyntämisen osalta?

- Onko ehdotetuilla muutoksilla vaikutuksia, joita esityksessä ei ole tunnistettu ja jotka eivät liity jäljempänä esitettyihin kysymyksiin?

Ei lausuttavaa.

Laki hallintolain muuttamisesta

Yleiset huomiot hallintolain 8 b luvusta

Määritelmät ja edellytykset vaikuttavat riittävältä.

Huomiot automaattisen ratkaisemisen määritelmästä (53 e §:n 1 momentti)

Ei lausuttavaa.

Huomiot automaattisesti ratkaistavien asioiden käyttöalasta ja rajauksesta (53 e §:n 2-4 momentti)

Ei lausuttavaa.

Huomiot automaattisen ratkaisemisen oikeussuojaedellytyksestä (53 f §)

Ei lausuttavaa.

Huomiot automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta (53 g §)

Ei lausuttavaa.

Muut hallintolakia koskevat huomiot

Ei lausuttavaa.

Laki tiedonhallintalain muuttamisesta

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 6 a luvusta

Tiedonhallintalain 6 a luvun osalta ei lausuttavaa.

Tiedonhallintalain 26 §:n 4 momenttiin ja 5 momenttiin on esitetty muutoksia ja lisäyksiä, jotka eivät liity välittömästi automaattiseen päätöksentekoon ja jotka koskisivat niitäkin viranomaisia, joilla ei ole käytössään automaattista päätöksentekoa.

Oikeusministeriön hallinnonalalla ollaan parhaillaan ottamassa käyttöön kaikkia oikeusministeriön sektoreita koskevaa, yhteistä hallinnollisten asioiden diaari- ja käsittelyjärjestelmää (Hilda). Syyttäjälaitos otti Hilda-järjestelmän käyttöön 9.2.2022 ja järjestelmä täyttää tiedonhallintalain nykyiset edellytykset. Kaikki muutokset pitää lisätä (koodata) kaikkien niiden sektoreiden järjestelmiin, jotka ovat jo ottaneet Hildan käyttöönsä, lisäksi muutos voi viivästyttää loppujen virastojen mukaantuloa.

Erityisesti ongelmallinen on 4 momentin uuteen 4 kohtaa liittyvä lähettämisen tarkoitus. Se seikka, että Hildassa luotava asiakirja on esim. selvityspyyntö käy ilmi asiakirjan nimestä ja muista asiakirjan tiedoista, mutta asiatasolla kyse on valmistelusta. Jos kyseinen lainkohta muutetaan kaikkia viranomaisia koskevaksi, se aiheuttaa resursseja vieviä muutostarpeita juuri käyttöön otettuun tietojärjestelmään.

Syyttäjälaitos esittää vielä mietittäväksi 26 §:n muutosten rajoittamista automaattista päätöksentekoa käyttäviin viranomaisiin.

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 13 a §:stä

Uusi 13 a § häiriötilanteista tiedottamisesta ja niihin varautumisesta näyttäisi koskevan niitakin viranomaisia, joilla ei ole automaattista päätöksentekoa. Automatisoiduissa prosesseissa tiedottaminen ja varautuminen onkin normaalia tärkeämpää. Pitää kuitenkin muistaa, että kaikenlainen lisätiedotus ja varautuminen lisäävät jo entisestään korkeita ICT-kustannuksia.

Syyttäjälaitos pitää tärkeänä, etteivät automaattista päätöksentekoa käyttäville viranomaisille asetettavat edellytykset lisää muiden viranomaisten kustannuksia. Lainkohdan soveltamisalaa tulisi harkinta uudelleen.

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Onko ehdotuksen vaikutukset olemassa oleviin automatisoituihin päätöksentekoprosesseihin arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Jos käytössä olevasta automaattisesta päätöksenteosta jouduttaisiin luopumaan, millaisia resursseja nykyisten käsittelyvolyymien ja -aikojen säilyttäminen ilman automatisointia edellyttäisi?

- Onko tiedonhallintalakiin ehdotetun 13 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

Syyttäjälaitoksella ei ole käytössä automaattisia päätöksentekoprosesseja.

Laki digipalvelulain muuttamisesta

Yleiset huomiot digipalvelulain 6 a §:stä

Ei lausuttavaa.

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Onko digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Miten arvioitte digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan palveluautomaation kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen osalta?

Ei lausuttavaa.

Laki rikosasioiden tietosuojalain muuttamisesta

Huomiot 13 §:ään ehdotettavasta muutoksesta

Automaattinen päätöksenteko koskee vain hallintoasioita. Muutosta esitetään kuitenkin rikosasioiden tietosuojalakiin. Esityksestä ei käy riittävän selvästi ilmi, milloin rikosasioiden henkilötietoja käsitellään hallintoasioissa ja mihin ehdotettua poikkeusta tarvitaan.

Syyttäjälaitos esittää, että lainkohdan sanamuotoa täsmennetään ja perusteluja täydennetään.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Huomiot ehdotetusta voimaantulosta sekä siirtymäsäännöksistä

Ei lausuttavaa.

Autiovuori Joanna
Syyttäjälaitos

Jalkanen Virpi
Syyttäjälaitos - Valtakunnansyyttäjän toimisto